

Història del vigatanisme català i com la Ciutat dels Sants es va convertir en el Liverpool català

Recuperem el reportatge 'Vigatanisme musical' que repassa la trajectòria musical de Vic, de Loquillo i Los Trogloditas a Núria Graham o La iaia, publicat al número Enderrock 198, l'any 2012 | El 'Sense Ficció' de TV3 ahir va estrenar el documental de Dani Freixas 'Liverpool català: boira, sants & rock'n'roll'

La iaia | Arxiu

A finals dels 80, la comarca d'Osona va viure una onada musical que la va convertir en el 'Liverpool català'. Des d'Enderrock, vam viatjar en el temps per conèixer el fenomen, ja l'any 2012, i en va resultar el reportatge que avui recuperem, i que es va publicar originalment en el número 198 de la revista. Per entendre'n també les causes i la importància de l'explosió cultural vigatana, Dani Freixas acaba d'estrenar el documental 'Liverpool català: boira, sants & rock'n'roll', emès ahir al programa *Sense Ficció* de TV3.

VIGATANIMSE MUSICAL

De la Renaixença encà -els més agosarats tiren més enrere i invoquen l'Abat Oliba- molts dels fenòmens polítics i culturals que han arrelat a Catalunya han tingut l'inici a Vic i la seva àrea d'influència. Recordem Jacint Verdager, el Bisbe Murgades, el Grup de Vic (amb Segimon Serrallonga, Ricard Torrents i Miquel Martí i Pol, entre altres), i si pensem en la política actual veurem que el lloc on les consultes independentistes van tenir més implantació va ser Osona i en el signe contrari, l'experiència xenòfoba de Plataforma per Catalunya també ha nascut a Vic. Si ho analitzem una mica més profundament, veurem que la majoria d'aquests moviments estan

relacionats entre si i que són una bona mostra de la vivacitat de la societat osonenca en general i vigatana en particular. En aquest reportatge mirarem de respondre dues preguntes: Aquest lideratge que s'ha exercit en diferents camps és aplicable també a la música en català? I per què tot això ha passat precisament a Osona?

Fa 25 anys, l'epicentre de la música en català estava situat indiscutiblement a Osona. Era un moment de transició, en què grups i públic es preparaven per a l'eclosió del 'rock català'. A final del 1986, **Esquirols**, el grup de cançó-folk de l'Esquirol, havia decidit deixar les actuacions. El relleu l'havien pres uns convilatans seus, **Duble Buble**, que uns mesos després publicaven el seu disc més emblemàtic: *Clava't* (Audio-Visuals de Sarrià, 1986). Però això no era tot. El mateix 1987 naixia un grup que revolucionaria la música en català: **Sau**. I poc més tard, **Quimi Portet**, aleshores ja convertit en el famós guitarrista d'**El Último de la Fila**, aprofitaria uns dies d'estudi que tenien pagats per enregistrar el seu primer treball en solitari, *Persones estranyes* (Grabaciones Accidentales, 1987). Un altre astre del rock estatal, **Loquillo**, publicava al mateix temps el seu primer tema en català: "Cançó de pagès", l'autoria de la qual es devia a tres dels seus músics, Jordi Vila, Pep Simon i **Ricard Puigdomènech**, coneguts com **Los Trogloditas**. Va ser composta i concebuda com un homenatge poc ortodox a la plana de Vic. Què tenia Osona perquè en pocs mesos i pocs quilòmetres passessin totes aquestes coses?

Ens hem reunit amb els protagonistes de la història per mirar d'esbrinar-ne les causes. A primer cop d'ull, l'explicació no és gaire convincent: "A mi em sembla que és per la boira. Això fa que ens tanquem més a casa i agafem els instruments. A mi la boira em posa trista i m'agafen ganes de cantar?", aventura la cantant d'**Esquirols** i del **Duo Ausona**, Dolors Roca. El músic i vocalista de **La Iaia**, Ernest Crusats, encara té una altra teoria: "Crec que hi ha un factor que és la tradició musical, ara no sé pas d'on arrenca. Jo he estudiat sociologia i he intentat trobar explicacions a fenòmens entrant-hi per diferents vies, i he arribat a la conclusió que hi ha coses que són inexplicables, que són màgiques". Per la seva banda, el guitarrista de **Duble Buble**, Ramon Ferrer, diu que ho té clar: "Tot això passa primer a Vic perquè aquesta és la Catalunya profunda o si ho voleu, la Catalunya catalana, com va dir el primer alcalde democràtic de la ciutat, Ramon Muntanyà. No sé si s'ha de dir així però alguna cosa de certa hi ha?". Tot plegat es comença a aclarir quan ens trobem amb **Pep Sala**, que argumenta fins a tres punts de partida: "Vic ha estat sempre un centre religiós importantíssim, un gran centre comercial i un centre cultural molt important, en tots els àmbits. La meua teoria és que durant tot el franquisme això era una olla a pressió i que quan va morir Franco va esclatar. A Taradell hi va haver un dels primers bars musicals de l'Estat, Can Grapes, i hi van sortir grups de teatre, es va crear l'Institut del Teatre, hi havia gent del circ, fotografia... i pel que fa a la música és molt important **Quimi Portet**. Un altre personatge indispensable de tot el món del que s'anomena contracultura és Toni Coromina. Durant deu anys, del 1975 al 1985, tot el que va passar a Osona és absolutament increïble, ho expliques i no et creuen. Un dia van convertir la plaça de Vic en un gran solàrium i la gent hi va anar amb banyador i biquini, es van crear grups musicals com **La Banda Puig**, la **Coral Vajillas**?"

**Subirachs i Esquirols van
ser els pioners de la cançó i
el folk català**

En realitat, l'explosió que explica **Pep Sala** ja s'havia insinuat abans de la mort de Franco amb el sorgiment de diversos artistes. Els dos més significatius són el quinzè membre d'**Els Setze Jutges**, Rafael Subirachs, i el grup de folk **Esquirols**. Si encara anem més enrere veurem que Vic, tot i la repressió, era una illa de certa llibertat que va permetre el naixement d'iniciatives culturals en català com la revista Cavall Fort -impulsada pel Bisbat de Vic- o la discogràfica Edigsa. El panorama de la música en català va patir un canvi radical la primera meitat de la dècada dels seixanta amb l'aparició d'**Els Setze Jutges**. Abans d'ells, la música moderna en català es limitava, pràcticament, a algunes adaptacions de les **Germanes Serrano** i **Josep Guardiola**, alguns ballables de **Rudy Ventura** i les cançons de Font Sellabona 'El Trobador de Catalunya'. Aquest darrer, vigatà, és el que plantejava una proposta artística més semblant a la que desenvoluparien els jutges. L'aparició de Subirachs com a 'jutge' va posar sobre la taula una escena osonenca a la qual també es van sumar el **Duo Ausona** primer i **Esquirols** més tard.

Nascuts l'any 1968 sota la inspiració del Grup de Folk, Esquirols es van dissoldre a final del 1986 després d'haver publicat sis discos de llarga durada i d'haver-ne enregistrat un altre que encara avui roman inèdit. Poc després d'un primer disc amb cançons d'excursió, es presenten amb un segon treball que ja mostra l'essència del que seran les seves cançons. Els darrers anys el grup fa un acostament cap al repertori tradicional, amb cançons com "La colometa", treta del cançoner de Joan Amades. Actualment, els seus èxits són interpretats en directe pel grup Esquirols XXI, mentre que els seus convilatans **Wildside** han publicat un disc antològic amb dues versions de la cançó "Arrels". El baixista i cantant Josep Casadesús rememora que **Esquirols** tenia "tres dimensions: social, ecològica i política". L'únic component del grup que segueix sobre l'escenari és l'actor Joan Crosas. Pel que fa a Joan Vilamala i Dolors Roca, es confessen seguidors dels actuals grups catalans.

PIONERS DEL POP EN CATALÀ

El primer grup osonenc de pop que, cantant en català, va aconseguir sortir de la comarca va ser **Duble Buble**. La banda es va formar a l'Esquirol amb components del mateix poble i de Vic. Es van fer famosos gràcies a les músiques de Ramon Ferrer i algunes lletres que els van escriure expressament autors com Jaume Vallcorba, Quim Monzó, Ramon Barnils i **María Jaén**. L'any 1987 van publicar el seu segon disc, *Clava't*, que va obtenir un notable èxit a tot Catalunya gràcies a la peça que li va donar nom. "En aquella època fer 'cultureta' semblava carrincló i gent com en Mikimoto i en Barnils a la ràdio, la **Jaén** i en Monzó a la literatura, i nosaltres fent pop-rock, ens inclouríem en la generació que va regirar el concepte de catalanitat enfarfagadora i li vam donar un toc més modern, actual i frívol." El 1991 el grup es va reduir i va canviar de nom, D.B., amb el qual van editar un sol àlbum. Posteriorment s'han reunit per actuar de forma esporàdica en diferents actuacions, una de les darreres promoguda per la revista ENDERROCK.

Duble Buble Foto: Arxiu

ROCK AMB LOS TROGLODITAS

No tots els grups que sortien de Vic, però, feien servir el català a les seves cançons. A principi dels vuitanta hi havia **Perdidos en el Espacio**. Els seus integrants eren Jordi Vila, Josep Simon i **Ricard Puigdomènech**. Un bon dia Vila van conèixer Sabino Méndez, que va entrar a la banda d'acompanyament de Loquillo. Posteriorment es van incorporar a aquesta formació **Puigdomènech** i Simon, que, amb Méndez, van passar a dir-se **Los Trogloditas**. Van ser la banda d'acompanyament del rocker del Clot fins al 2007, quan Simon va deixar de tocar-hi. Anteriorment ja ho havien deixat també els altres dos. Cal destacar que els grans èxits de la discografia de **Loquillo** són de l'època de **Los Trogloditas**. Un dels temes més curiosos del seu repertori és "Cançó de pagès", inclosa al disc *Mis problemas con las mujeres* (Hispavox, 1987), que descriu la vida vigatana, amb versos com 'en cap altre lloc d'Espanya trobaràs millors embotits'. El 1999, el grup va enregistrar un disc amb temes en català i en castellà i fins i tot es va arribar a fer una actuació, però al final, per diversos motius, el disc no va veure la llum i roman inèdit. Després de publicar un disc en solitari, **Ricard Puigdomènech** s'ha integrat a **Strombers**, mentre que Jordi Vila i Josep Simon han ressuscitat **Los Trogloditas** i estan fent una gira per tot l'Estat.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=Pm-YgfXXK98>

A la dècada dels vuitanta, Vic es va popularitzar com 'el Liverpool català'

Però és a partir de meitat de la dècada dels vuitanta quan es comença a conèixer a Vic com 'el Liverpool català'. L'etiqueta s'atribueix al periodista Miquel Calçada, en aquell temps conegut com Mikimoto. Ramon Ferrer assegura que l'etiqueta va ter tanta fortuna que ha comportat conseqüències positives per a la població: "Em consta que gràcies a això del Liverpool català es va proposar a l'alcalde de Vic de fer-hi el Mercat de Música Viva". Per contra, **Pep Sala** ironitza: "No era una bona idea perquè a Liverpool, a part dels **Beatles**, ¿què més hi havia? De Vic en va sortir gent increïble com **Duble Buble, El Último de la Fila, Sau, Los Trogloditas, Héctor Vila, Hidràulics Maitips, Avikultores Modernos?**". La llista de grups esdevé interminable.

Amb l'esclat del rock en català a la dècada dels noranta, molts grups d'Osona van aconseguir enregistrar disc i iniciar amb més o menys èxit una carrera musical pròpia: **Karda Fàstik, Lliris, Neatles Miris, Superàvit, Taxi-Tat?, Wildside, Amusik Skazz Band, Escac i Mat, Strip, Kafka, La Fel·lació de Cupido, Flac?** A més, molts músics de la comarca es van integrar en altres grups. El cas més clar és el de Brams, amb la meitat dels components d'Osona i el cantant Titot, instal·lat a la Plana. Amb tot, un cop baixada la bromera, el panorama de la música en català va quedar reduït a la mínima expressió.

EL SO VIGATÀ RENEIX

Després d'uns anys de sequera, Vic i Osona es tornen a revelar com un centre musical molt actiu amb una gran quantitat de propostes molts diferents entre si que es donen a conèixer amb actuacions i discos de qualitat. El cas que més destaca és el de **La Iaia**, guanyadors del Sona 9 del 2010 i que ja han publicat el seu primer disc, *Les ratlles del banyador* (Música Global, 2011), Premi ENDERROCK al grup revelació de l'any. El cantant Ernest Crusats pensa que no hi ha un so característic d'Osona i apunta que la majoria de grups han hagut de buscar els referents lluny de la comarca. "Ens hem enriquit més de coses de fora, hem hagut d'anar fins a Barcelona a consumir cultura perquè a Vic no hi ha res interessant. L'única cosa mínimament destacable és la Jazz Cava i el Pasternak. Tots els que estem fent música actualment ens sentim molt poc identificats amb la moguda osonenca." Tot i això, Crusats no és del tot crític amb l'ambient musical de la comarca: "Hi ha l'escola de música més gran de Catalunya i s'hi celebra el Mercat de Música Viva, i això fa que hi passin coses?". Actualment **La Iaia** està en fase de composició del que ha de ser el seu segon disc, que està previst que surti al mercat l'any 2013.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=JW--cLqBjAM>

Un altre grup remarcable de l'actual moguda osonenca són **Els Catarres**, que en part són de Manlleu i reconeixen Vic com el seu espai d'actuació cultural preferent. Gairebé sense voler-ho, han arribat a tot el públic gràcies a la cançó "Jenifer". Després de l'èxit del seu primer disc, *Cançons 2011* (DiscMedi, 2011), el grup ha ampliat la formació amb vents i percussió. Jan Riera i Èric Vergés, acordionista i cantant del grup, expliquen que amb el seu grup anterior, **Wolfish**, ja havien actuat sovint al Mercat de Música Viva, a la plaça de l'Estudiant. "Ens motivava molt tocar. Recordo que **Quimi Portet** ens havia vist un parell d'anys. Era engrescador?", afirma Vergés, que insisteix a destacar el paper del col·lectiu Fressa en la promoció dels grups osonecs. També

és remarcable la feina de l'InVictro, consolidat com una programació off dins el Mercat de Música Viva.

A grups com **La Iaia** o **Els Catarres** cal sumar-hi un estol de formacions que no para de créixer. Algunes tenen repercussió internacional, com els rockers de **Gurb Furguson**, que han fet gires pels Estats Units. També destaquen els irònics **Obeses** amb un primer treball, *Obesisme il·lustrat* (Música Global, 2011), del qual és fan fins i tot **Núria Feliu**.

L'escena osonenca la lideraven aleshores grups com La Iaia o Els Catarres

A partir d'aquí la llista s'amplia significativament. Dos grups joves incorporats a través del nou segell vigatà Famèlic Records són el pop-folk **Mates Mates** -*Vida animal* (Famèlic, 2012)- i el duet de punk-rock **L'Hereu Escampa** -amb disc homònim (Famèlic, 2011)-. Un tercer grup rocker amb molt de futur és **Nyandú** -els darrers guanyadors del concurs Sona 9, que estan a punt de publicar el disc de debut-. A més, cal citar la interessant escena de bandautors osonencs: **Joana Serrat** -*The Relief Sessions* (autoeditat, 2012)-, **Guillem Ramisa & El Teu Pare** -*Els tons pàl·lids* (autoeditat, 2011)-, **Glòria Terricabras** -*Esperant-te* (AudioVisuals de Sarrià, 2011)- i **Laura Segarra** -*A pinzellades* (CK Music, 2010)-. I el relleu, **Ohios**, encara sense disc i amb el bateria Martí Ferrer, fill del guitarrista de **Duble Buble**... Una escena incipient que fins i tot va generar l'interès del diari El Mundo, que l'octubre passat en va publicar un extens reportatge al suplement Tendències.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=KuxpdsFRyWo>

EL SEGELL OSONA

Tot plegat dibuixa una nova escena emergent amb una gran diversitat, on cada grup té la seva personalitat ben diferenciada de la dels altres. Uns músics que han anat a buscar els referents fora de la seva comarca -i la majoria de vegades fora del propi país-, que estan poc relacionats entre ells i que se sorprenden quan se'ls pregunta per aquesta escena. Ho resumeix perfectament Crusats (**La Iaia**): "Sé més coses pels periodistes que pel que veig a la realitat. Ara se'ns fa cas però no sé ben bé per quin motiu. Jo giraria la pregunta i us demanaria: 'Per què ens feu tant de cas?' 'Per què el segell Osona està de moda?' Ens sentim molt poc identificats amb la moguda osonenca".

En una línia ben diferent però amb conclusions similars, a **Quimi Portet** tampoc li agrada parlar d'una escena osonenca: "Penso que ja som un país prou petit, i els microllocalismes no m'han interessat mai en cap aspecte. Potser només en la gastronomia. Culturalment és molt important que es visualitzi una unitat".